

OPETUSMINISTERIÖ
Undervisningsministeriet

YLIOPISTOLAITOKSEN UUDISTAMISEN
SUUNTAVIIVAT

Johtaja Anita Lehikoinen
Kuopio 29.8.2007

JOHDANNOKSI

- **Hallitusohjelman mukaisesti yliopistojen oikeudellinen asema uudistetaan**
 - tavoitteena kaikkien yliopistojen taloudellisen ja hallinnollisen autonomian vahvistaminen
 - valtio on edelleen toiminnan merkittävä rahoittaja
 - tutkintoon johtava koulutus säilyy maksuttomana
 - uudistuksen toteutus ja suunnittelu tapahtuu tiiviissä yhteistyössä yliopistoyhteisön ja keskeisten sidosryhmien kanssa

YLIOPISTOUUDISTUKSEN LÄHTÖKOHTIA

- **Yliopistojen uusi oikeushenkilöasema**
 - vaihtoehtoina julkisoikeudellinen oikeushenkilö tai yksityisoikeudellinen säätiö
 - kaikki yliopistot hoitavat julkista tehtävää
 - tilivirastoasemasta luovutaan
 - säätiömuodon edellytykset
 - valtion lisäksi myös muita tahoja mukana säätiövarallisuuden muodostamisessa
 - yliopistoyhteisön tulee olla riittävän suuri

YLIOPISTOUUDISTUKSEN LÄHTÖKOHTIA...

- **Talous ja hallinto uudistuvat**
 - oikeushenkilöaseman myötä yliopistot siirtyvät valtion budjettitalouden ulkopuolelle
 - yliopistoille osoitetaan edelleen valtion rahoitusta, joka säilyy instituuttipohjaisena ja nykytasolla
 - rahoituksen periaatteet ovat samat oikeushenkilöasemasta riippumatta
 - yliopistojen johtajuutta kehitetään ja sisäistä hallintoa uudistetaan

JULKISOIKEUDELLINEN LAITOS

- Julkisoikeudellista laitoksesta säädetään yliopistolaissa.
- Julkisoikeudellisella laitoksella ei ole varsinaista omistajaa.
- Ne toimivat opetusministeriön hallinnonalalla, jonka kautta lainsäädäntö-, rahoitus- ja muu ohjaus toteutetaan.
- Yliopistojen joustovaraa toimielinten valitsemisessa ja tehtäväjaossa lisätään.

SÄÄTIÖYLIOPISTO

- Säätiöiden perustamista ja toimintaa ohjaa säätiölaki (109/1930).
- Säätiö on varallisuusmassa, jota säätiön hallitus hoitaa.
- Säätiön perustamista varten omaisuutta luovuttavat tahot tekevät säädekirjan.
- Perustamismääräyksessä on mainittava säätiön tarkoitus ja omaisuus.
- Säännöissä mm. hallituksen jäsenten lukumäärä, asettamistapa ja toimikausi.
- Säätiönä toimivan yliopiston tehtävistä ja velvollisuuksista säädetään yliopistolaisissa.

YLIOPISTOJEN PÄÄOMITTAMINEN

- Yliopistot tulee pääomittaa niiden maksuvalmiuden ja luottokelpoisuuden turvaamiseksi.
- Minimipääoman tarve liittyy rahoitusvalmiuden ylläpitoon, jota pääomittamisella voidaan parantaa.
- Yliopistojen pääoman muodostamisessa voidaan käyttää kiinteää ja irtainta omaisuutta, arvopapereita ja suoria rahasiirtoja.
- Säätiöyliopiston varallisuuden muodostamiseen osallistuvat myös muut tahot.
- Pääomittamisen yhteydessä selvitetään yliopistojen kiinteistöjen asema.

YLIOPISTOJEN TULOSOHJAUKSESTA JA ULKOPUOLISESTA RAHOITUKSESTA

- Yliopistojen ohjausjärjestelmä uudistetaan.
- Keskeinen ohjauksen muoto on yliopiston ja opetusministeriön välinen sopimus.
- Sopimuksen sisällössä korostuvat korkeakoulupolitiikan keskeiset tavoitteet.
- Oikeushenkilöaseman muutokset otetaan huomioon kansallisen kilpaillun rahoituksen perusteita uudistettaessa.
- Yliopistot voivat harjoittaa maksullista toimintaa.

HENKILÖSTÖN ASEMA

- Työantajan neuvotteluoikeudet yliopistoille valtion työmarkkinalaitokselta.
- Palvelussuhde muuttuu työsopimussuhteiseksi.
- Henkilöstö siirtyy nykyisine etuineen julkisoikeudellisen laitoksen tai säätiön palvelukseen.
- Henkilöstön valintamenettelyt uudistetaan.

OPISKELIJOIDEN ASEMA

- Tutkinto-opetus säilyy maksuttomana
- Opiskelijoiden asema hallintoelimissä
- Ylioppilaskuntien asema

VASTUU TALOUDESTA

- Yliopistojen taloushallinto siirtyy kirjanpitolain ja tilintarkastuslain alaiseksi.
- Taloushallinnon laillisuudesta, taloudellisten velvoitteiden ja vastuiden täyttämisestä sekä yliopiston säilymisestä vakavaraisena vastaa ensisijaisesti yliopiston hallitus ja sen jäsenet.
- Tämän vuoksi on tärkeää, että hallituksessa on riittävästi asiantuntemusta toiminnan suunnitteluun taloudelliset reunaehdot huomioiden.

YLIOPISTOJEN HALLINTO

- Johtamisjärjestelmä uudistaminen
- Rehtorin asema
- Hallituksen tehtävät

- Julkisoikeudellisina laitoksina ja säätiöinä toimivien yliopistojen hallinto voivat erota toisistaan.

YLIOPISTOLAIN SUHDE PERUSTUSLAKIIN

- Perustuslain 123 §:ssä säädetty itsehallinto suojaa yliopistojen päätöksentekoa erityisesti suhteessa valtion hallintoviranomaisiin.
- Perustuslakivaliokunta on katsonut, että itsehallintoon kuuluu oikeus nimetä hallintoelimet
 - > perustuslain 123 §:n tarkoittamia yliopistoja ovat julkisoikeudellisina laitoksina toimivat yliopistot
 - > säätiöyliopisto ei ole perustuslain tarkoittama yliopisto vaan yksityisoikeudellinen yhteisö, jolle perustuslain 124 §:n nojalla annetaan julkinen hallintotehtävä
- Myös säätiöyliopiston tieteen, taiteen ja opetuksen vapaus turvataan perustuslain 16 §:n 3 momentissa.
- Säätiöyliopiston ja sen antamien tutkintojen asema korkeakoulu- ja tutkintojärjestelmässä olisi muutoin sama kuin muidenkin yliopistolaisissa mainittujen yliopistojen asema.

JULKISOIKEUDELLISEN JA SÄÄTIÖYLIOPISTON YHTÄLÄISYYKSIÄ JA EROJA

Yhtäläisyyksiä

- Molemmat ovat valtio-oikeushenkilöstä erillisiä ja itsenäisiä oikeushenkilöitä, jotka eivät kuulu valtion talousarviotalouteen.
- Valtio rahoittaa kummassakin oikeushenkilömuodossa toteutettavaa yliopistojen toimintaa.
- Valtion rahoitus kohdennetaan tulosohjauksen kautta ja yliopistojen toiminnan sisältöä ohjataan myös lakien ja asetusten kautta osana valtion korkeakoulu- ja tiedepolitiikkaa.
- Kumpikin oikeushenkilömuoto vaatii peruspääoman ennen toimintansa aloittamista.

JULKISOIKEUDELLISEN JA SÄÄTIÖYLIOPISTON YHTÄLÄISYYKSIÄ JA EROJA...

YHTÄLÄISYYKSIÄ...

- Kummallakin on oma varallisuusmassansa, jota se voi pyrkiä kasvattamaan hyvällä talouden hoidolla ja varallisuutensa sijoituksilla.
- Molemmilla oikeushenkilömuodoilla on mahdollisuus ottaa vastaan lahjoituksia ja harjoittaa toimintaansa tukevaa liiketoimintaa.
- Kummankin henkilöstön palvelussuhteen muotona on työsopimussuhde.
- Kummankin hallinto- ja johtamisjärjestelmää uudistetaan.
- Kummankin oikeushenkilömuodon hallitukset ovat ensisijaisesti vastuussa yliopiston varallisuusasemaan liittyvissä asioissa.

JULKISOIKEUDELLISEN JA SÄÄTIÖYLIOPISTON YHTÄLÄISYYKSIÄ JA EROJA...

Eroja

- Perustuslain 123 §:n tarkoittamiksi yliopistoiksi katsotaan ainoastaan julkisoikeudellisina laitoksina toimivat yliopistot. Säätiöyliopisto on yhteisö, jolle perustuslain 124 §:n nojalla annetaan julkinen hallintotehtävä.
- Säätiömuodossa toimimisen edellytyksenä on, että myös muu taho kuin valtio osallistuu merkittävässä määrin säätiövarallisuuden muodostamiseen.

JULKISOIKEUDELLISEN JA SÄÄTIÖYLIOPISTON YHTÄLÄISYYKSIÄ JA EROJA...

Eroja

- Julkisoikeudellisen laitoksen ja säätiön hallinto voidaan muodostaa toisistaan erilaiseksi, koska säätiön hallintoa koskee yliopistolain lisäksi ensisijaisesti säätiölaki. Hallituksen valinnasta ja toimikaudesta määrätään säätiön säännöissä, joiden tekemiseen osallistuvat säätiöön varallisuutta luovuttavat tahot.
- Julkisoikeudellisina laitoksina toimiville yliopistoille voidaan luoda yliopistolaissa menetelmiä tai toimintamalleja ylivelkaantumisen tai maksukykyisyyden menettämisen estämiseksi. Vastaavia asioita voidaan sisällyttää myös säädekirjaan.
- Verotus voi olla mahdollisesti erilainen eri oikeushenkilömuodoissa.

YLIOPISTOJEN SELVITYSTEHTÄVIÄ

- Kirjanpito- ja tilintarkastuslain mukaisen taloushallinnon edellyttämän asiantuntemuksen hankkimiseen ja järjestelmiin varautumiseen selvittämällä taloushallinnon sisäiset prosessit ja ottaen huomioon toimintojen kilpailuttaminen.
- Itsenäiseen työnantajatoimintaan valmistautumiseen ja muutokseen liittyvien mahdollisesti tarvittavien henkilöstöjärjestelyjen kartoittamiseen.
- Omaisuutensa ja toimintansa riskien kartoitukseen ja tämän perusteella vakuutustarpeensa arvioimiseen.
- Koko henkilöstön osallistumiseen valmistelutyöhön mahdollisuuksien mukaan ja muutoksen hyvään johtamiseen.

OPETUSMINISTERIÖN KARTOITUSTEHTÄVIÄ

- Yliopistojen hallussa oleva valtion omaisuus (yliopiston toimintaan suoraan kytkeytyvän irtaimiston kirjanpitoarvo, taideteokset ja muu omaisuus)
- Vastaava yliopistorahastojen omaisuus
- Yliopiston tai yliopistorahaston omistamat yhtiöt tai osuudet yhtiöistä
- Yliopistolle uskottujen valtakunnallisten tehtävien hoitaminen tulevaisuudessa
- Yliopiston tekemien yksityisoikeudellisten sopimusten ja muiden mahdollisten sitoumusten siirtomahdollisuudet uusille oikeushenkilöille
- Selvitys tiloista: vuokrasopimukset, niiden kesto, tilojen määrä ja vuokranantaja
- Yliopiston hallussa oleva kulttuurihistoriallisesti arvokas omaisuus

LOPUKSI

- Opetusministeriö jatkaa yliopistolainvalmistelua tiiviissä yhteistyössä yliopistojen ja keskeisten sidosryhmien kanssa.
- Seminaarien ja kokousten lisäksi opetusministeriön nettisivuilla on avattu julkinen keskustelu, johon toivotaan aktiivista osallistumista.
- Opetusministeriö pyytää yliopistoilta kirjalliset näkemykset uudistuksesta lokakuun 2007 loppuun mennessä.